

Het Narrenfeest van de balans tussen nieuwe en oude architectuur

De victorie begint niet op het Victorieplein

In zijn boek 'Het Narrenfeest' schrijft *Harvey Cox* – aldus een recensent – dat het historische bewustzijn de mens in de weg staat om het heden te verstaan. Toch is het niet Cox' bedoeling om dit historische bewustzijn af te schaffen of de geschiedenis nietig te verklaren. Cox wil de Narrenfeestelijkheid hanteren als een manier waarop wij de historie afkoelen zonder haar te ontlopen.

Deze woorden van Harvey Cox zijn een goede inleiding voor een beschouwing over de ontmoeting van oude en nieuwe architectuur in het Plan Zuid.

Aan het *Victorieplein* ligt een vijftal woningen (26 t/m 34) tussen alles-

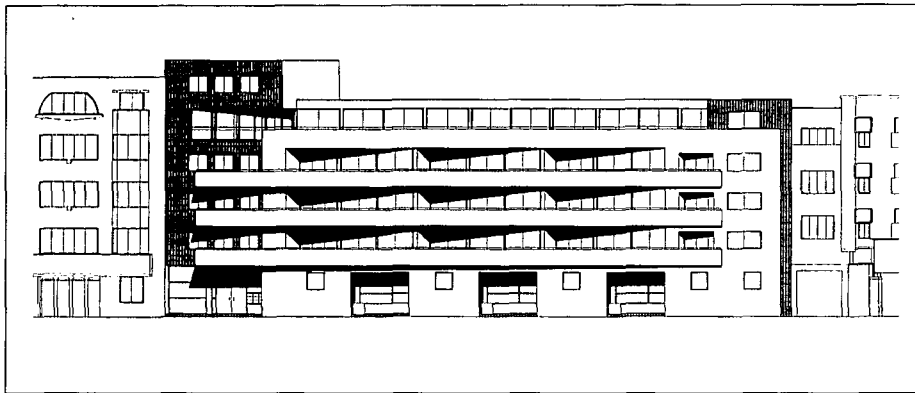
& *Roorda* – kennelijk niet aangekond. Het resultaat van deze prijsvraag is gepubliceerd in de brochure 'Niet aangepast inpassen'. Daaruit blijkt dat zeven van de acht inzenders er helaas duidelijk in zijn geslaagd om niet 'aangepast' in te pas-

ningdienst merkt terecht op dat het Victorieplein dé plek is waar de filosofie van de ontwerper van het stedenbouwkundige plan Zuid van H. P. Berlage (1917) het beste gestalte heeft gekregen door een mengeling van monumentaliteit en schilderachtigheid. Monumentaal door de samenkomst van belangrijke assen en de plaats van de *Wolkenkrabber* in het verlengde van de *Vrijheidslaan* alsmede de picturale gezelligheid van de winkelarcaden op beide hoeken van de *Rijnstraat*. Maar dan vervolgt hij nogal misleidend dat de architectuur van het bouwvallige blokje aan het Victorieplein van de weinig bekende *C. Kruiswijk* is. Toch is deze bijvoorbeeld wel de architect van die picturale winkelarcaden, welke als poortgebouwen op zulk een bijzonder fraaie wijze de toegangen markeren naar de *Rooseveltlaan* en de *Churchill-laan*.

Het is bijna ongerijmd dat ambtelijke instanties met haar brochure 'Niet aangepast inpassen' zoveel bovenmatige lof toezwaaien naar een stralende mislukking van een goed bedoeld initiatief: hoe inpassen in een bestaande situatie? Dat is immers dé hedendaagse opgave van de stadsvernieuwing in het plan Zuid en in de gordel 1920-1940, waar reeds teveel plannen tot stand zijn gekomen die een ongunstige invloed uitsralen op de architectonische waarden van deze stadsgezichten.

Volkomen misplaatst

Weliswaar is het verklaarbaar dat de door de overheid gestelde eisen van oppervlakten, woongenot en financiële haalbaarheid hun uitwerking hebben op de saneringsplannen en

Het 'winnende' ontwerp voor de zuidgevel aan het Victorieplein.

zins redelijke belendingen. Nu hebben ambtelijke instanties funderingsproblemen aangewend om over te kunnen gaan tot sloop van dit blokje woningen.

Op een zo markante plek in Amsterdam Zuid werd het toekomstige gat in de straatwand aanleiding om ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van het *Woningbedrijf Amsterdam* door middel van een meervoudige opdracht aan acht architecten een scala van ideeën te laten ontwikkelen voor een nieuwbouw-ontwerp.

'Niet aangepast inpassen'

Qua opdrachtgever ziet het Woningbedrijf Amsterdam – aldus het hoofd de heer *L. Pouw* – het als zijn taak te zoeken naar een nieuwe vormentaal in de stadsvernieuwing onder het motto 'niet aangepast inpassen'. Die uitdaging voor de hedendaagse architecten om met respect voor het verleden een eigentijds antwoord te geven op het vraagstuk van de stadsvernieuwing, hebben de inzenders – met uitzondering van *Kingma*

in een waardevolle situatie en juist dat is in strijd met het programma-accord 1990-1994. De gemeenteraad geeft daarin aan dat er een afweging moet plaatsvinden tussen enerzijds behoud en anderzijds kwalitatief hoogwaardige nieuwe ontwikkelingen, die de historische waarden van de stad dienen te benadrukken en te versterken.

De heer *M. Klaren* van Bouw en Wo-

De zuidgevel van M. de Klerk aan de *Vrijheidslaan*.

de nieuwbouwplannen alsook op de invulling van gaten in bestaande straatwanden. Deze moeilijkheden gelden vanzelfsprekend ook voor het op het zuiden gelegen wooncomplexje op het Victorieplein. Zo dienen de thans vereiste woonbalcons niet

In dit verband is het boeiend eens te letten op het verschil tussen de beide straatwanden van de Vrijheidslaan. In 1921 bouwde *M. de Klerk* de Zuidwand met een stuwende kracht en in 1926 bouwde *P. L. Kramer* de Noordwand met een stille ingetogen-

noordgevel en vooral de fijnzinnige dynamische zuidgevel bewijzen dat de voor de oorlog zo versmade Nieuwe Zakelijkheid weliswaar de functionaliteit benadrukt maar tegelijk de schoonheid de belangrijkste functie van de architectuur acht.

In een tijd waarin er enerzijds een hoop kaf tussen het koren zit en anderzijds een overmaat van sterrencultus heerst, dient een cultureel besef te worden ontwikkeld voor het kenmerkende beeld van de Amsterdamse stedenbouw en architectuur. Dit cultureel besef verwoordt Albert Verwey:

*Naar vermogen moeten wij doen
Niet over-wijs, niet over-koen
Ontredt aan wolk en warrelkolk
De schoonheid van een nieuwe tijd.*

Zo zal er veel aandacht moeten worden geschonken aan de profilering van het stratenplan, aan de ruimtelijkheid van pleinen en groenstroken, aan de bouwhoogten en de bouwmaterialen en aan de wisselwerking tussen het bouwblok en de openbare ruimte.

Amsterdam let op uw zaak ten aanzien van de balans tussen nieuw en oud opdat de Victorie wel begint op het Victorieplein.

H. Knijfizer, architect BNA, Amsterdam, 3 januari 1991.

De 'atelierwoningen' aan de Zomerdijkstraat.

meer aan de achtergevel te komen maar aan de voorgevel. Toch is dat nog geen reden tot het invoeren van een overdreven en hier volkomen misplaatst horizontaal lijnenspel dat zo sterk afwijkt van de architectuur van de belendingen.

heid. Het argument van de nieuwlichters dat De Klerk en Kramer de grote coryfeeën waren van de Amsterdamse School is onbetrouwbaar. Immers vlak bij het Victorieplein staan de Atelierwoningen van de nieuwzakelijke architecten *Zandstra, Giesen* en *Sijmons* (1932). De even bescheiden als karakteristieke